

HRVATSKI ŠKOLSKI MUZEJ

1. SKUPLJANJE GRAĐE

U 1994. godini broj predmeta u muzejskim zbirkama povećao se za 361 predmet. Uz ostalo, prikupljeno je 66 izvornih fotografija, 7 negativa, 104 arhivalije (rukopisna ostavština, školske svjedodžbe, izvješća i spomenice ...), 115 udžbenika i priručnika, 14 učeničkih školskih listova, 4 školska propisa, 11 likovnih i ručnih radova učenika, 8 školskih bilježnica, 4 odlikovanja, 7 učila i tsl. Među prikupljenom građom posebno se ističe prvi pedagoški udžbenik na hrvatskom jeziku (Znanost odhranjivanja za porabu učiteljskih sñmeništah, Budim, 1849.), te prvi kompjutorski time-sharing sustav (HP 2000) koji je za potrebe obrazovanja i pedagoška istraživanja bio instaliran 1972. godine u Referalnom centru Sveučilišta u Zagrebu.

Za potrebe muzeja i istraživača povijesti hrvatskoga školstva kopirane su četiri kutije (oko 1000 stranica A3) arhivske građe iz fundusa Hrvatskoga državnog arhiva. Riječ je o školskim valovnicama, važnim dokumentima za stanje hrvatskog školstva u drugoj polovici 19. stoljeća.

Tijekom 1994. godine muzej je preuzeo: od Školske knjige oko 200 darovanih knjiga, pretežito udžbenika i priručnika (1986.-1991.); iz Gimnazije Tituša Brezovačkog oko 600 knjiga, pretežito pedagoške literature (1945.-1961.); od Zavoda za školstvo Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske oko 800 knjiga, ponajviše pedagoške literature i periodike, udžbenika i školskih propisa (1910.-1991.). Nakon selekcije i osiguranja prostora za smještaj, dio te građe bit će pohranjen u muzejskim zbirkama i dostupan korisnicima.

2. ČUVANJE I ZAŠTITA

U 1994. godini očišćeno je, provjetreno i pohranjeno u zaštitne kutije, razvrstane po tipu građe, 4050 predmeta u zbirkama radovi učenika i učitelja te učila i školska oprema.

U zbirci fotografija očišćeno je 200 izvornih fotografija, presnimljeno je 115 fotografija, a u zaštitne omote pohranjeno 315 fotografija i 115 repro-negativa. Očišćeno je također 70 kutija arhivske građe i oko 6.500 knjiga.

Restaurirano je i konzervirano, u radionicama Hrvatskoga državnoga arhiva, 76 predmeta, i to:

- rukopisi, školske svjedodžbe, napuci, izvješća i protokoli; 1780.-1896. (34 komada)
- udžbenici i priručnici; 1743.-1837. (32 naslova)
- zemljovidi, školovidi i zidne table; 1796.-1873. (9 komada)
- spomenica Više djevojačke i obće pučke škole u Karlovcu.

Glede smještaja i zaštite muzejske građe, posebna stručna grupa - po napatku Gradskog sekretarijata za obrazovanje, kulturu i znanost - izradila je elaborat o stanju i mjerama za unapređenje toga vida djelatnosti. Dio predloženih mjera realiziran je tijekom 1994., a ostatak je uvršten u program rada muzeja u 1995. godini i vezan je za planirano povećanje muzejskoga prostora.

3. DOKUMENTACIJA

Kao i proteklih nekoliko godina, intenzivirana je obrada muzejskih predmeta i izrada potrebne dokumentacije o njima, u prvom redu zbog nepotpunosti naslijeđene dokumentacije te zbog zahtjeva stalnoga postava.

U zbirkama učila i školske opreme te u zbirkama radova učenika i učitelja izrađena je dokumentacija za 945 predmeta (inventarna knjiga, matični kartoni i omoti), a podaci o 917 predmeta uneseni su u kompjutorsku bazu podataka. Riječ je o predmetima iz druge polovice 19. st. i s početka 20. st. Iz tog razdoblja su i fotografije koje su obrađene: u zbirci fotografija inventirano je 315, a katalogizirano 350 fotografija, izrađeno je 115 repro-negativa, 41 dijapozitiv te 20 fototečnih kartona.

U zbirci udžbenika i priručnika inventirano je 279 knjiga (udžbenici iz matematike i književnosti, uglavnom iz 19. st.); svi naslovi kompjutorski su katalogizirani u CROLIST-u, a umnoženi su za njih i kataloški listići.

U arhivskoj zbirci determinirano je 20 arhivalija, klasičnom je obradom (za topografski inventar i katalog) obrađena 321 arhivalija, od čega 29 svjedodžbi, diploma, spomenica i priznanja te 291 komad školskih dnevnika, imenika i ispitnih izvješća.

Za dokumentaciju o izložbama izrađeno je 35 fotografija.

Kroz Knjigu ulaska muzejske, bibliotečne i arhivske građe provedeno je 657 jedinica, pojedinačno ili skupno, a kroz Knjigu izlaska (radi privremene posudbe) provedeno je 294 predmeta.

Hemeroteka muzeja (novinski članci o školstvu) povećana je za 1665 jedinica, za videoteku je snimljeno ili presnimljeno 380 minuta video-dokumentacije, a za fonoteku 150 minuta fono-dokumentacije.

4. BIBLIOTEKA

Nakon višegodišnjih pokušaja, u 1994. - zahvaljujući razumijevanju i sredstvima Gradskoga sekretarijata za obrazovanje, kulturu i znanost - započelo se s uređenjem prostora i sređivanjem fonda Pedagoške knjižnice Davorina Trstenjaka. Radi toga izrađen je plan i potrebna tehnička dokumentacija, a potom je veći dio knjižnoga fonda (oko 30.000 svezaka) bio premješten i privremeno pohranjen na trima lokacijama u zgradi Hrvatskoga učiteljskog doma.

U prostoru knjižnoga depoa i čitaonice ugrađene su nove instalacije i oprema za struju, telefon i sustave dojavne zaštite (vatrodojava i protuprovala). Kapacitet policama za smještaj knjiga u depou dogradnjom je gotovo udvostručen i sada iznosi 525 metara. Novouređena čitaonica ima deset čitaćih mjesta za korisnike, a na policama, u slobodnom pristupu, ima mjesta za oko 3.500 svezaka priručne i referentne literature te 30 časopisa.

Usporedo s uređenjem prostora knjižnice, pregledana je, razvrstana i popisana građa u zbirci periodike (sada ukupno 820 naslova), a podaci o novinama i časopisima uneseni su u kompjutorsku bazu podataka.

Tijekom 1994. kupnjom/pretplatom nabavljeno je 68 knjiga i 8 naslova časopisa, a razmjennom/darom pribavljeno je 159 knjiga i 27 naslova časopisa.

5. STALNI POSTAV

Budući da Hrvatski školski muzej nema muzejski izložbeni postav, važna zadaća u 1994. bila je osiguranje pretpostavki za taj postav. S jedne strane, uz pomoć Gradskoga sekretarijata za obrazovanje, kulturu i znanost nastojalo se naći rješenje koje bi omogućilo povećanje muzejskoga prostora, što je uvjet za otvaranje stalnoga postava. Premda je napravljen plan proširenja muzeja u zgradi Hrvatskoga učiteljskog doma, do ostvarenja toga nije došlo, u prvom redu zbog neraščišćenih imovinsko-pravnih odnosa u zgradi.

S druge strane, s pretpostavkom da je nužno i moguće za muzejski postav osigurati barem 480 m² na prvom katu zgrade Hrvatskoga učiteljskog doma, kustosi muzeja i vanjski suradnici razrađivali su koncepciju postava. Odabrani su i popisani predmeti za stalni postav (širi izbor): 340 predmeta iz zbirke školske opreme, učila, radova učenika i nastavnika, zatim 113 arhivskih dokumenata (protokoli, izvješća, imenici, zapisnici, svjedodžbe...) te 128 fotografija i slika iz školskog života.

6. STRUČNI RAD

Glavnina stručnoga rada muzejskoga osoblja odnosila se na obradu muzejskih predmeta, pripremu muzejskoga postava te uređenje Pedagoške knjižnice Davorina Trstenjaka.

Stručni skupovi

Muzej je bio suorganizator stručno-znanstvenog skupa Pluralizam u odgoju i obrazovanju. U radu sekcije za povijest (HŠM, 9. 2. 1994) sudjelovali su E. Serdar, V. Rapo i I. Vavra.

U povodu održavanja izložbe Suvremeni austrijski udžbenici, u suradnji sa Zavodom za školstvo Ministarstva prosvjete i športa i Školskom knjigom, priređeno je stručno savjetovanje Udžbenici i školski priručnici : od rukopisa do školske uporabe (Školska knjiga, 25. 2. 1994.), na kojem su sudjelovali ugledni austrijski i hrvatski autori i nakladnici.

U vezi s aktualnim raspravama o reformiranju visokoškolskog pedagoškog studija, u muzeju je održana stručna tribina Suvremeni sustav obrazovanja odgojnih djelatnika (21. 6. 1994.).

Na savjetovanju Prosudba djela Ivana Filipovića (V. Kopanica, 23. 2. 1994.) I. Vavra imao je izlaganje o Ivanu Filipoviću, a na savjetovanju Za školu po mjeri demokratskog društva (Križevci, 15. 10. 1994.) izlaganje pod naslovom Začeci hrvatskog školskog zakonodavstva.

Kustosica Vesna Rapo imala je izlaganje Građa o vinogradarstvu iz Hrvatskog školskog muzeja na skupu Vinogradarska tradicija Požeško-slavonske županije (Požega, 15/16. 10. 1994.), te izlaganje Židovska zajednica u Varaždinu, s posebnim osvrtom na prvu židovsku konfesionalnu školu u Hrvatskoj na znanstvenom skupu Barok i folklor i istraživanja u tijeku (Varaždin, 8. 12. 1994.).

Publicistička djelatnost

Ivan Vavra

Predgovor (hrv. i tal.). - U: 111 godina škole Primijenjene umjetnosti i dizajna = 111 anni della Scuola d'arte applicata e design / ur. I. Vavra. - Zagreb : SPUD, 1994.

Hrvatski školski zakon iz 1874. - U: Prilozi razvoju pluralizma u odgoju i školstvu / ur. M. Matijević. - Zagreb: Institut za pedagojska istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1994. - str. 43 - 46

A. Komenskí a chorvatské pedagogické učebnice a metodické příručky 19. století. - U: Přehled kulturních, literárních a školních otázek (Daruvar). - sv. XV., 1994. - str. 55 - 65

Ivan Filipović i "Napredak". - U: Prosudba djela Ivana Filipovića / ur. H. Vrgoč - Zagreb: HPKZ, 1994. - str. 56 - 63

Primjena književnoznanstvenih spoznaja u školskoj interpretaciji Držićeva djela. - U: Metodické upute za interpretaciju književnih djela .... / ur. Z. Diklić. - Zagreb: Školska knjiga, 1994. - str. 9 - 21

Elizabeta Serdar

Stopy matejské školy Jana Amose Komenského v chorvatské předškolní pedagogice. - U: Přehled kulturních, literárních a školních otázek (Daruvar). - sv. XV., 1994. - str. 79 - 83

Izložbena i druga djelatnost u Hrvatskom školskom muzeju. - U: Školska kronika (Ljubljana). - XXVII (1994.). - str. 255 - 256.

Dokumenti užasa (o izložbi Djeca u ratu). - U: Školske novine (Zagreb). - 8 (1994.).

Vrapčić dvadesetogodišnjak (u povodu obljetnice dječjeg vrtića u Vrapču). - U: Školske novine (Zagreb). - 23 (1994.).

Vesna Rapo

Mogućnosti istraživanja u razrušenim mjestima kao što je Škabrnja. - U: Ratna sudbina hrvatske tradicijske baštine. - Radovi Hrvatskog društva folklorista (Zagreb). - vol. 1 (1994.)

Židovska zajednica Cernika i Nove Gradiške (s posebnim osvrtom na židovsku konfesionalnu školu). - U: Sedam stoljeća Cernika. - Koprivnica: HDF, 1994.

Božićni narodni običaji s naglascima na običaje u Istri, Primorju, Dalmaciji i otocima. - U: Božićnica : hrvatski narodni običaji. - Zagreb: Otvoreno sveučilište, 1994.

Stručno usavršavanje

Djelatnici muzeja bili su na sljedećim tečajevima/prezentacijama: Aplikacija Crolist (B. Majhut), Čuvanje muzejskih zbirki - uvod u preventivnu zaštitu (V. Rapo), Multimedijaska aplikacija za obradu i vođenje muzejskih zbirki (svi kustosi).

Četiri djelatnika muzeja završila su tečaj protupožarne zaštite.

Tri kustosa muzeja studijskim boravkom u Slovenskom šolskom muzeju (Ljubljana) upoznali su sadržaj tamošnjih zbirki, način obrade i njihovo prezentiranje javnosti.

7. ZNANSTVENI RAD

Uz stručni muzejski rad, kustosi muzeja bavili su se i znanstvenim istraživanjem pojedinih područja. Tako je Dora Bošković istražila predstavljanje hrvatskoga školstva na velikim izložbama prošloga stoljeća, Elizabeta Serdar proučava početke institucionalnog predškolskog odgoja u Hrvatskoj, a Vesna Rapo ženski ručni rad i školstvo Židova u Hrvatskoj; Berislav Majhut prikuplja građu i istražuje hrvatsku književnost za djecu 1850. - 1945., a Ivan Vavra hrvatsko školsko zakonodavstvo prošlog stoljeća, djelo Stjepana Novotnyja i rad Antuna Bauera u Hrvatskom školskom muzeju. Dio tih radova bit će objavljen u Analima za povijest odgoja.

8. IZLOŽBENA DJELATNOST

U prostoru muzeja održane su izložbe (otvorene: utorak - petak 10-18 h, subota i nedjelja 10-14 h):

111 godina Škole primijenjene umjetnosti i dizajna (do 21. 1. 1994.)

Suvremeni austrijski udžbenici (25. veljače - 18. ožujka 1994.), izložba priređena u suradnji s Austrijskim kulturnim institutom u Zagrebu.

Udžbenici i priručnici iz hrvatske književnosti - prigodna izložba u povodu promocije Erasmusove Školske knjižnice (4. - 11. lipnja 1994.)

Čudna slika s dva sunca / Malo srce u velikoj kući - dječji likovni uradci (9. - 16. lipnja 1994.)

Slike i skulpture Likovne kolonije Paunovac '94. (23.-30. lipnja 1994.)

Izvan muzeja bile su izložbe:

111 godina Škole primijenjene umjetnosti i dizajna - u Gradskom muzeju u Rovinju (ožujak-travanj 1994.)

Ich habe Angst / Mene je strah, izložba dječji likovnih radova i fotografija o domovinskom ratu iz muzejskih zbirki - u Muenchenu (ožujak 1994., u sklopu manifestacije Frieden, Freiheit, Tolleranz), zatim u Beču (Bildungszentrum, travanj 1994., te u Volkschochschule, lipanj 1994.)

Kinder im Krieg, izložba dječjih likovnih radova i fotografija stradalih škola s područja Osječko-baranjske županije, u sklopu njemačke humanitarne akcije za pomoć djeci Mali princ, postavljena u Varendorfu (siječanj 1994.), Muensteru (veljača 1994) te u Nuerbergu.

Radi predstavljanja hrvatskog dječjeg likovnog stvaralaštva (tema: obitelj) na Međunarodnoj izložbi dječje umjetnosti Lidice '94., u suradnji sa Zavodom za školstvo Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske raspisan je natječaj za prikupljanje radova. Od oko 2000 prispjelih dječjih likovnih radova, stručni žiri izabrao je 34 rada, koji su, s dokumentacijom, poslani organizatorima izložbe u Češkoj.

Predmeti HŠM-a izloženi na izložbama Zagreb, kak imam te rad (MGC, Zagreb) i 100 godina Osnovne škole Braća Seljan (Galerija Karas, Karlovac, svibanj 1994.). Uz to, dječji likovni radovi bili su na pokretnoj izložbi Kinder im Krieg : Fotos und Kinderzeichnungen u nekoliko njemačkih gradova (organizacija Neva Kirin-Bandalović), a za izložbu radova hrvatske djece u Sidneyu posuđeno je 50 crteža i slika iz zbirke (suradnja s Društvom hrvatskih intelektualki).

9. IZDAVAČKA DJELATNOST

Sve izložbe u muzeju pratili su pozivnica i plakat, a katalozi su objavljeni uz izložbe - Čudna slika s dva sunca / Malo srce u velikoj kući i Slike i skulpture Likovne kolonije Paunovac.

Iako je za 2. svezak Anala za povijest odgoja prikupljena većina priloga (dijelom i recenzirana), do dovršenja pripreme za tisak i tiskanja nije došlo jer sredstva za to nisu odobrena.

10. EDUKATIVNA DJELATNOST I PUBLIC RELATIONS

Uz izložbe u muzeju održano je 12 stručnih vodstava i dvije likovne radionice, a za studente pedagogije i muzeologije, te školske pedagoge priređena su 4 predavanja. O svim javnim muzejskim aktivnostima izvještavana su sredstva javnog priopćavanja, a o izložbama 111 godina Škole primijenjene umjetnosti i dizajna i Suvremeni austrijski udžbenici zagrebačke su škole obaviještene posebnim okružnicama. Školama koje su sudjelovale na natječaju za hrvatsku selekciju međunarodne izložbe u Lidicama upućene su zahvalnice i priopćeni rezultati natječaja.

Predmete muzejskih zbirki proučavalo je 90 korisnika; njima je priređeno 470 predmeta, izrađeno 8 fotografija i oko 1200 kseroks-kopija te dano mnoštvo usmenih obavijesti o gradi.

Za programe HTV u muzeju je bilo niz televizijskih snimanja (Kulturni krajolik, emisija o Obrtnoj školi, Malavizija...). Prema scenariju I. Vavre, za seriju Znameniti hrvatski učitelji (koja nastaje suradnjom HTV, Filozofskoga fakulteta i HŠM) snimljeni su igrano-dokumentarni filmovi o Milki Pogačić te o Mariji i Skenderu Fabkoviću. Kustosica V. Rapo bila je suradnica emisija HR Narodna baština i Zagreb, kak imam te rad.

Tijekom 1994. djelatnici muzeja imali su kontakte i suradnju (zbog raznih zahtjeva i programa) s nizom škola, muzejskih i srodnih ustanova te s mnoštvom pojedinaca raznih struka.

11. POSEBNE AKCIJE

Ocjenjujući da je pojava drugoga kola Školske knjižnice Erasmus naklade izniman događaj u hrvatskom izdavaštvu namijenjenom školama, u prostoru muzeja održana je promocija te edicije. Ona je prigodnom izložbom kontekstuirana u hrvatsku tradiciju metodičkoga oblikovanja književnoumjetničkih tekstova u nastavne svrhe.

12. POSJETITELJI MUZEJA

U muzeju je, tijekom 1994., na povremenim izložbama bilo oko 6000 posjetitelja (uglavnom učenika osnovnih škola), a u drugim prigodama oko 1500 osoba.